

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Rychlého a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **H. Q. N.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 10. 2022, č. j. 17 Az 19/2022 – 20,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Krajský soud v Plzni (dále jen „*krajský soud*“) usnesením ze dne 25. 10. 2022, č. j. 17 Az 19/2022 – 20, zamítl návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného o neudělení mezinárodní ochrany (výrok I.) a nepřiznal žalobě odkladný účinek (výrok II.).

[2] Krajský soud konstatoval, že žalobce nevylicil dostatečně své majetkové poměry. Většinu položek formuláře *Potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* nevyplnil; ke každé „*kapitole*“ tohoto potvrzení uvedl pouze slovo „*NEMÁM*“, a to i u své partnerky. Přitom za účelem zajištění základních potravin a přístřeší musí žalobce a jeho rodina jistými příjmy disponovat. Skutečnost, že žalobce žádné příjmy neuvedl, činí jeho žádost nevěrohodnou.

[3] Dále krajský soud uvedl, že žalobce se žalobou domáhá přezkumu rozhodnutí o neudělení azylu. Tuto věc nelze považovat za složitou po skutkové, ani po právní stránce; účastníci typově stejných řízení běžně formulují své žalobní návrhy bez odborné právní pomoci. Dle krajského soudu se žalobce orientuje v českém právním řádu, neboť jsou mu známy jeho procesní možnosti, o čemž svědčí podaný návrh na ustanovení zástupce, označení napadeného rozhodnutí, i podání žaloby v zákonné lhůtě. Žaloba rovněž obsahovala projednatelné žalobní body. Podle krajského soudu je tudíž žalobce schopen bránit svá práva v této věci před soudem sám.

[4] Jelikož žalobce dostatečně nevyličil své majetkové poměry a ustanovení zástupce nebylo k ochraně jeho práv nezbytně třeba, nesplňoval žalobce žádnou z kumulativních podmínek pro ustanovení zástupce. Krajský soud proto návrh žalobce na ustanovení zástupce dle § 35 odst. 10 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“) zamítl.

[5] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podává proti výroku I. usnesení krajského soudu kasační stížnost, jejíž důvody podřazuje pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Stěžovatel zároveň žádá o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti.

[6] Stěžovatel namítá, že krajskému soudu pravdivě sdělil informace o svých majetkových poměrech. Jako žadatel o azyl nemůže pracovat, tudíž je bez příjmů a odkázán na svého syna, který mu zajišťuje ubytování a stravu. Do formuláře tuto skutečnost neuvedl, neboť nevěděl, do které „kolonky“ ji má vepsat; nicméně uvedené skutečnosti nemají vliv na to, že je stěžovatel nemajetný. Krajský soud označil údaje v potvrzení o majetkových poměrech za nevěrohodné, aniž by přihlédl ke všem okolnostem, svůj závěr neodůvodnil, a nadto nemá tento závěr oporu ve spise. Napadené usnesení krajského soudu stěžovatel považuje za nepřezkoumatelné.

[7] K závěru krajského soudu, dle kterého právní úprava azylového řízení není složitá, a účastníci si v podobných řízeních formulují návrhy sami, stěžovatel uvádí, že žadatelům o azyl poskytuje právní pomoc (včetně přípravy žaloby) Ministerstvo zahraničních věcí prostřednictvím advokátů. Této pomoci využil také stěžovatel, nicméně právní pomoc poskytovaná Ministerstvem zahraničních věcí se nevztahuje na zastupování v řízení před soudem. Pro žadatele o azyl, občana cizí země, je právní úprava azylového řízení složitá, zvláště pokud zcela nerozumí českému (právnímu) jazyku. K podání včasné žaloby a využití dalších procesních práv došlo v součinnosti s advokátem, a krajský soud z těchto skutečností nemůže dovozovat, že je stěžovatel znalý českého právního řádu.

[8] Stěžovatel má za to, že u něj byly splněny obě podmínky pro ustanovení zástupce pro řízení a krajský soud tuto otázku posoudil nesprávně.

[9] Vzhledem k tomu, že kasační stížnost směřuje proti procesnímu usnesení krajského soudu, které se dotýká výlučně stěžovatele, nevyžýval Nejvyšší správní soud žalovaného k vyjádření.

[10] K žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce Nejvyšší správní soud nejprve uvádí, že z usnesení rozšířeného senátu zdejšího soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, č. 3271/2015 Sb. NSS (judikatura tohoto soudu je dostupná na www.nssoud.cz) plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, ustanovení § 105 odst. 2

pokračování

s. ř. s. se neuplatní v případech, ve kterých kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Napadené usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu stěžovatele na ustanovení advokáta nepochybně je takovým procesním rozhodnutím. V projednávané věci tak nemusí být podmínka zastoupení advokátem splněna.

[11] Protože však stěžovatel o ustanovení advokáta výslovně požádal, zdejší soud se jeho návrhem zabýval. Dospěl přitom k závěru, že kasační stížnost splňuje předepsané náležitosti, zejména je z ní zřejmé, proč stěžovatel napadá usnesení krajského soudu, a že argumentaci krajského soudu pochopil. Nejvyššímu správnímu soudu proto nic nebrání v tom, aby o takto formulované kasační stížnosti věcně rozhodl, aniž by stěžovatel v důsledku neznalosti práva mohl utrpět újmu. Nejvyšší správní soud tudíž stěžovatelův návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti zamítl, neboť ustanovení zástupce z řad advokátů není v posuzovaném případě nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele ve smyslu § 35 odst. 10 s. ř. s. (výrok I. tohoto rozsudku).

[12] Poté Nejvyšší správní soud přistoupil k vlastnímu posouzení kasační stížnosti. Dospěl přitom k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[13] Předně nelze přisvědčit stěžovateli, že je napadené usnesení nepřezkoumatelné. Stěžovatel namítá, že krajský soud „*nijak neodůvodnil*“ svůj závěr, dle kterého neuvedl v potvrzení o majetkových poměrech pravdivé údaje. Dále stěžovatel uvádí, že krajský soud spekuluje, že by stěžovatel měl mít nárok na sociální dávky. Napadené usnesení je nicméně řádně a logicky odůvodněno, a je z něj patrné, jaké důvody vedly krajský soud k závěru o nevěrohodnosti stěžovatelem uvedených informací (viz odstavec 5 napadeného usnesení). Pomoc státu ve formě sociálních dávek krajský soud zmínil pouze jako jeden z potenciálních příjmů stěžovatele, aniž by o jeho nároku na tuto pomoc jakkoli „spekuloval“. Přestože je odůvodnění napadeného usnesení stručné, kritéria přezkoumatelnosti splňuje.

[14] Stěžovatel v kasační stížnosti pouze obecně uvedl, že skutkový stav zjištěný krajským soudem nemá oporu ve spise. Pokud by tomu tak bylo, jednalo by se o jinou vadu řízení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Nejvyšší správní soud však tuto vadu řízení před krajským soudem neshledal; z obsahu spisu krajského soudu je patrné, že krajský soud vycházel při svém rozhodování z podkladů poskytnutých stěžovatelem (tj. z kusých informací, které stěžovatel uvedl v příslušném formuláři).

[15] Důvod kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tedy není dán.

[16] Účastníkovi lze na jeho návrh ustanovit zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[17] Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že pro osvobození od soudních poplatků je nezbytné, aby navrhovatel soudu dostatečně konkrétně popsal své osobní, majetkové a výdělkové poměry, a současně aby projevila zákonem předpokládanou aktivitu a předložila doklady prokazující jeho nemajetnost. Nesplní-li tuto povinnost, soud

jeho poměry z úřední povinnosti nezjišťuje (srovnej například usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, č. 537/2005 Sb. NSS).

[18] Jak vyplývá z předloženého soudního spisu a napadeného usnesení, stěžovatel současně s podáním žaloby požádal o ustanovení zástupce ve smyslu § 35 odst. 10 s. ř. s. Krajský soud stěžovatele přípisem ze dne 29. 9. 2022, č. j. 17 Az 19/2022 – 9, vyzval k vyplnění formuláře *Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce*, a upozornil jej, že zástupce z řad advokátů mu může být ustanoven za podmínky, že stěžovatel prokáže, že nemá dostatečné prostředky. V samotném formuláři je u každé jeho části (I. – XI.) výslovně uvedeno, jaké skutečnosti je třeba v dané části uvést, a jakými listinami tyto skutečnosti doložit. Krajský soud tak reagoval na stěžovatelovu žádost o ustanovení zástupce vhodným a srozumitelným způsobem, čímž splnil svou poučovací povinnost (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 2 As 94/2017 – 19). Bylo na stěžovateli, aby následně krajskému soudu sdělil a doložil, že splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků; stěžovatel však zaslal soudu nevyplněný formulář, resp. ke každé z jeho částí uvedl pouze „NE“ či „NEMÁM“.

[19] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s náhledem krajského soudu, že stěžovatelem uváděné údaje se jeví jako nevěrohodné. Stěžovatel musí uspokojovat své základní životní potřeby (náklady na bydlení, stravování, ošacení apod.), avšak z údajů uvedených stěžovatelem ve formuláři není zřejmé, z čeho tyto výdaje hradí. Krajský soud tak postupoval správně, pokud dospěl k závěru, že u stěžovatele nejsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 – 88, č. 1962/2010 Sb. NSS), a tedy že není splněna první podmínka pro ustanovení zástupce pro řízení.

[20] Stěžovatel sice v kasační stížnosti uvádí další okolnosti týkající se jeho osobních a majetkových poměrů, nicméně nezdůvodnil-li náležitě svůj návrh v řízení před krajským soudem, nemůže toto své opomenutí zhojit nyní v řízení o kasační stížnosti (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2017, č. j. 6 As 228/2017 – 9).

[21] Krajský soud současně dospěl k závěru, že ustanovit stěžovateli zástupce není k ochraně jeho práv „nezbytně třeba“ (druhá zákonná podmínka pro ustanovení zástupce; viz odstavec [16] výše). Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že správní soud by měl při posuzování naplnění této podmínky přihlížet zejména k charakteru projednávané věci, k osobním poměrům žalující osoby, k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a vůbec právních poměrech v České republice, a také k tomu, zda je účastník řízení českým občanem a ovládá český jazyk (srovnej např. rozsudky ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 – 47, č. 108/2004 Sb. NSS, či ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 – 45, č. 492/2005 Sb. NSS). Za hlavní kritérium pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka řízení je přitom považován návrh (žaloba) a jeho obsahová a formální úroveň, neboť právě formulace návrhu (žaloby) klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017 – 12).

[22] Stěžovatel v kasační stížnosti namítá, že žalobu, včetně návrhu na ustanovení zástupce, sepsal advokát v rámci poskytnuté bezplatné právní pomoci ze strany

pokračování

Ministerstva zahraničních věcí, a z jejího obsahu tak nelze dovozovat, že je stěžovatel obeznámen s českým právním řádem.

[23] Institut ustanovení zástupce na základě žádosti účastníka řízení je institutem výjimečným, a lze jej využít jen v případech vsutku závažných jak z hlediska jejich dopadu na účastníka, tak i z hlediska právní náročnosti věci (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 As 76/2013 – 21). Úmyslem zákonodárce není přiznat právo na ustanovení zástupce každému, kdo o to požádá; v opačném případě by zákonodárce spojoval možnost ustanovení zástupce pouze se splněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků, a nikoliv též s nezbytností ochrany práv účastníka (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2022, č. j. 2 As 272/2021 – 14). Pojem nezbytnosti je přitom třeba vykládat tak, že jde o situace, v nichž je konkrétními okolnostmi odůvodněn závěr, že bez zastoupení by účastníkovi řízení mohla vzniknout nikoli nezanedbatelná újma, přičemž se jedná pouze o benefit poskytnutý účastníkům soudních řízení ze strany státu (srovnej usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2479/15; všechna judikatura tohoto soudu je dostupná na <https://nalus.usoud.cz>).

[24] Stěžovatel v kasační stížnosti uvádí, že „[M]inisterstvo zabráničí poskytuje žadatelům o azyl bezplatnou právní pomoc prostřednictvím advokátů, kteří s účastníkem celou věc nejprve zkonzultují a poté připraví i žalobu proti rozhodnutí o zamítnutí azylu, kterou žadatelé předají k podání.“ Z uvedeného je patrné, že stěžovatel měl možnost věc konzultovat s právním profesionálem, který pro něj následně připravil i žalobu – tedy, jak vyplývá z výše citované judikatury, po odborné stránce nejnáročnější úkon v řízení. V souvislosti s formulací žalobních bodů tak stěžovateli byla poskytnuta právní pomoc, byť ne zástupcem ustanoveným podle § 35 odst. 10 s. ř. s. Tím bylo eliminováno riziko vzniku nezanedbatelné újmy spočívající v nesprávné formulaci žaloby. Vznik nezanedbatelné újmy stěžovateli nehrozí ani v dalším průběhu řízení, jelikož jádrem tohoto řízení je posouzení skutkových okolností týkajících se stěžovatelova pobytu na území České republiky a možnosti udělení azylu, a nikoliv posouzení komplikovaných právních otázek, jež by potenciálně ustanovení zástupce mohlo odůvodňovat. Co se týče neznalosti českého jazyka, na kterou stěžovatel poukazuje, z rozhodnutí žalovaného založeného ve spise krajského soudu vyplývá jednak, že stěžovatel žije v České republice přibližně 40 let, a jednak že ve správním řízení s žalovaným komunikoval v českém jazyce (viz např. str. 2 rozhodnutí žalovaného); je tak zřejmé, že stěžovatel se česky dokáže dobře porozumět. Ani v důsledku neznalosti českého jazyka tak stěžovateli nemůže v řízení vzniknout újma. Nejvyšší správní soud tedy ani tuto kasační námitku neshledal důvodnou.

[25] Jelikož kasační stížnost není důvodná, kasační soud ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl (výrok II. tohoto rozsudku).

[26] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud na základě § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (výrok III. tohoto rozsudku). Pokud jde o žalovaného, tomu v daném řízení žádné náklady nemohly vzniknout, neboť řízení o kasační stížnosti se týkalo výlučně procesních práv stěžovatele. Nejvyšší správní soud proto o jeho nákladech řízení nerozhodoval.

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. ledna 2023

JUDr. Tomáš Rychlý
předseda senátu